

Голас Радзімы

№ 46 (1668)
20 лістапада 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Тамара БОБРЫК працуе намотчыцай круцільна-нітачнай вытворчасці Гродзенскага прадзільна-нітачнага камбіната.
[Рэпартаж аб камбінаце «Першынец новай галіны» змешчаны на 3-й стар.]

А. ЯНОВІЧ: «Пры вырашэнні сацыяльных задач у нас заўсёды на першым плане — дзеці».

[«Вартасць пражытых гадоў»]
стар. 2—3

**ШТО ПРЫВЯЛО ПЯТРА ЛАГУНОВА
З СІДНЯ У ПАЦЯРАЕУКУ!**

[«Запавет маці»]
стар. 5

**МАСТАК, ДА САМАЗАБЫЦЦЯ
АДДАНЫ ІДЭАЛАМ САВЕЦКАГА
ГРАМАДСТВА**

[«Пішу людскую годнасць»]
стар. 7

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Галоўны змест працоўнага і грамадска-палітычнага жыцця рэспублікі цяпер вызначае падрыхтоўка да XXVI з'езда КПСС. Працаўнікі гарадоў і вёсак імкнуцца зрабіць як мага больш для далейшага ўмацавання магутнасці Радзімы, павышэння дабрабыту народа.

Шляхі дасягнення новых рубяжоў у эканамічным і сацыяльным развіцці рэспублікі абмеркавалі ўдзельнікі другой сесіі Вярхоўнага Савета БССР дзесятага склікання, якая адбылася 12—13 лістапада ў Мінску. На ёй з дакладамі выступілі першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР, старшыня Дзяржплана рэспублікі В. Гвоздзёў і міністр фінансаў БССР Б. Шаціла. Дэпутаты на сесіі прынялі законы аб дзяржаўным плане эканамічнага і сацыяльнага развіцця і дзяржаўным бюджэце рэспублікі на 1981 год, пастанову аб выкананні дзяржаўнага плана на 1980 год, зацвердзілі справаздачу аб выкананні дзяржаўнага бюджэту за 1979 год.

Вярхоўны Савет прыняў таксама Закон аб абласным Савеце народных дэпутатаў Беларускай ССР. З дакладам аб яго праекце на сесіі выступіў намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок.

НА ФІНІШЫ ПЯЦІГОДКІ: ШТО ЗРОБЛЕНА?

ВАРТАСЦЬ ПРАЖЫТЫХ ГАДОЎ

Працоўны час у партыйнага работніка спрасаваны моцна. Штодзень доводзіцца ўнікаць у дзесяткі розных спраў, сур'ёзных і неадкладных, а таксама і такіх, якія на першы погляд здаюцца дробязнымі, але за імі — людскія турботы, лёсы, і таму іх нельга пакінуць без увагі. З-за гэтай, здавалася б, звычайнасці кожнага пражытага дня нам не часта доводзіцца азірацца назад, падсумоўваць свае набыткі. Шчыра кажучы, імклівы рух часу, шматгранны надзённы патрэбы людзей, аб'ектыўная неабходнасць думаць аб будучыні, вымагаюць больш канцэнтраванага на нявырашаных праблемах, планах.

вае жыццё», справа — малочна-таварную ферму «Людвікова» саўгаса «Карэлічы». Калі сказаць, што ў райцэнтры і раёне няма ніякай прамысловасці, акрамя той, што перапрацоўвае сельскагаспадарчую прадукцыю, і ніякіх арганізацый, акрамя тых, што абслугоўваюць сельскую гаспадарку і сельскіх жыхароў, то стане зразумела: раён наш выключна сельскагаспадарчы.

ЧАМУ ЗНОЎ АБ'ЯДНОЎВАЮЦА КАЛГАСЫ

Пяць гадоў назад «Голас Радзімы» расказаў пра наш раён у матэрыяле «Развітанне з глыбінкай».

Увогуле, развітанне гэтае адбылося не ў тыя дні, калі пісаўся артыкул. Яно пачалося, калі мноства дробных аднаасобнічкіх гаспадарак, раскіданых па драўляна-саламяных вёсках і глухіх хутарах, аб'ядноўвалася ў першыя калгасы. Па памерах тыя калектывныя гаспадаркі былі кожная — на адну вёску. І праз два-тры гады людзі пераконваліся: трэба ўзбуйняцца, каб больш было сілы будавацца, набываць машыны, ажыццяўляць гаспадарчы маневр.

Дзесяць гадоў назад у раёне было каля трыццаці калгасаў і саўгасаў, цяпер іх — восемнаццаць. Што ж здарылася? Наша партыя няўхільна праводзіць курс на інтэнсіфікацыю сельскагаспадарчай вытворчасці. Асабліва паскорыла і паглыбіла гэты працэс цяперашняя пяцігодка. Расце тэхнічная аснашчанасць калгасаў і саўгасаў: за пяцігодку яны атрымалі 515 трактароў, 123 камбайны, шмат іншай тэхнікі. Павялічваецца колькасць інжынераў, заатэхнікаў, аграномаў, эканамістаў. Цяпер у нас працуюць 774 спецыялісты сельскай гаспадаркі, з іх 246 маюць вышэйшую адукацыю. Гэта спрыяе таму, што няспынна ўдасканальваюцца вытворчыя працэсы, ствараюцца аб'ектыўныя ўмовы для далейшай спецыялізацыі і канцэнтрацыі вытворчасці. Карацей, рамкі старых гаспадарчых падраздзяленняў сталі цесныя, і жыццё прымусяла шукаць больш эфектыўныя формы арганізацыі вытворчасці.

Вось чаму, па-першае, за гэтую пяцігодку аб'ядналіся шмат якія суседнія гаспадаркі, канцэнтруючы свае сілы і сродкі. А па-другое, у раёне ствараюцца міжгаспадарчыя жывёлагадоўчыя комплексы, якія спецыялізуюцца на вытворчасці свініны, ялавічыны, гадоўлі цялушак. Гэта дае магчымасць атрымаваць больш прадукцыі з меншымі выдаткамі (сутнасць і мэта інтэнсіфікацыі).

На поўную магутнасць пачаў дзейнічаць комплекс у калгасе імя Жалезняковіча, дзе на адкорме стаіць адначасова

Яновіч Аляксей Аляксандравіч нарадзіўся ў 1939 годзе ў вёсцы Зацэпічы Дзятлаўскага раёна ў беднай сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сярэдняй школы год працаваў у калгасе, а потым паступіў у Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут. Набыўшы спецыяльнасць вучонага агранома, працаваў у гаспадарчых і партыйных органах.

Дзесяць гадоў назад камуністы Карэліцкага раёна выбралі А. Яновіча першым сакратаром райкома партыі. Сёлета ён стаў дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

ной новабудуёлай гэтай пяцігодкі трэба лічыць пяціпаварховую раённую бальніцу на 300 ложкаў — яна павінна ўступіць у строй у будучым годзе. А два гады назад дзедзі райцэнтры і бліжэйшых вёсак пачалі вучыцца ў новай сярэдняй школе на 176 месца, абсталяванай з улікам сучасных праграм і патрабаванняў навучальнага працэсу.

Асобная гаворка — пра жыллё. За пяцігодку ў райцэнтры заселена 150 новых кватэр і два інтэрнаты, пабудаваныя на сродкі дзяржавы і мясцовых арганізацый. Прычым будуюцца яшчэ некалькі дамоў агульнай колькасцю на 120 кватэр, якія павінны быць здадзены ў наступнай пяцігодцы.

Многія рабочыя і служачыя хочуць мець уласныя дамы, з асобным дваром і сваім прысядзібным участкам. Іх у нас называюць індывідуальнымі забудовшчыкамі. Каб задаволіць такую патрэбу, гарпасялковы Савет выдзеліў тэрыторыю, дзе зможна пасяліцца 160 сем'яў. Адзін такі масіў, выдзелены раней, ужо абжыты. Ніколі наш невялікі райцэнтр не мог пахваліцца такім размахам жыллёвага будаўніцтва!

Вядома, адначасова пераўтвараюцца планіровачная структура і архітэктурны выгляд пасёлка. Шырэюць, добраўпарадкоўваюцца вуліцы. Упершыню ствараецца сістэма каналізацыі, цэнтралізаванае цепла- і водазабеспячэнне. Вельмі дапамагло вырашаць гэтыя праблемы адкрыццё ў нас у 1976 годзе прафесійна-тэхнічнага вучылішча будаўнікоў: за гэты час у ім падрыхтавана 400 спецыялістаў.

...Што яшчэ можна ўбачыць з майго акна? Злева і зусім блізка — палеткі калгаса «Но-

Але пытанне, пастаўленае «Голасам Радзімы»: што за дзесятыя пяцігодку зроблена ў раёне для людзей? — прымусяла мяне заняцца падрахункамі. Я не хачу пачынаць адразу з лічбаў і фактаў—патрэбны назаву пасля. Давай разам з табою, чытач, спачатку глянем на тое, што кожнаму бачна, як кажуць, простым вокам.

РАЁН ПАЧЫНАЕЦЦА З РАЙЦЭНТРА

Вельмі шкада, што мы не можам разам падысці да вокнаў майго рабочага кабінета і з чацвёртага паверха паглядзець на нашы сённяшнія Карэлічы. Праз плошчу мне бачны дахі старых прыземістых будынкаў, а прама над імі — стрэлы трох вежавых кранаў. Гэта ўзводзяцца раённы Палац культуры арыгінальнай планіроўкі і архітэктуры, пяціпаварховы жылы дом. Крыху далей, на вуліцы Гагарына, пачалі будаваць новы ўнівермаг, побач рыхтуецца пляцоўка пад гасцініцу.

Гляджу на новабудуёлы і думаю пра ляс старых будынкаў. Большасць з іх давядзецца паступова знесці з-за непрыгоднасці. Не маюць яны і гістарычнай каштоўнасці. Карэлічы — не горад, а толькі гарадскі пасёлак, а першы ўспамін пра яго ў гістарычных дакументах адносіцца ажно да 1393 года. Міналі стагоддзі, сведкам шмат якіх цікавых гістарычных падзей і асоб стала былое мястэчка, а вось памяць пра той далёкі час не захавалася ў якіх-небудзь значных збудаваннях. Вінаваты спусташальныя войны. Пасля пажараў людзі наспех аднаўлялі свае сядзібы — хаты, крэмы, саматужныя майстэрні. Як населены пункт Карэлічы «выжылі», засталіся на нашай зямлі, але далейшы лёс іх пачынаецца, уласна кажучы, з нашых дзён.

Ажыццяўляецца генеральны план забудовы райцэнтры. Узводзяцца перш за ўсё жыллы і будынкы сацыяльна-бытавога і культурнага прызначэння, у якіх людзі маюць найбольшую патрэбу. Мабыць, самай буй-

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЛЕС... ПАД ПЛЁНКАІ

Бешанковіцкі лягас — адзін з лепшых у рэспубліцы. Тут праводзяць навуковыя эксперыменты, актыўна ўкараняюць у практыку перадачы прыёмы і метады сучаснага лесаводства. Адна з такіх навінак — вырошчванне лесу пад плёнкай. Звыш 300 тысяч сеянцаў знаходзяцца ў спецыяльных цяплячах. Па ступені развіцця ў такіх умовах аднагодовае дрэўца падобнае на двухгадовае, што вырастае на адкрытым паветры.

У раёне штогод павялічваецца плошчы пасадак. У будучай пяцігодцы маладыя лясы зашумяць на некалькіх тысячак гектараў. На значных плошчах закладваюцца «праграміраваныя» ўчасткі, дзе сеянцы вырошчваюцца па новай тэхналогіі.

ХАЛАДЗІЛЬНІК ДЛЯ БУЛЬБЫ

Інстытут «Белгіпрагандаль» распрацаваў тыпавы праект халадзільніка для кантэйнера захоўвання бульбы ёмістасцю 500 тон з перыядам да 300 сутак. Халадзільнік прызначаны для прыёмкі, захоўвання, фасавання і адпраўкі бульбы ў гандлёвую сетку. Ён прайшоў шэраг выпрабаванняў, атрымаў добрую водгукі спецыялістаў і паспяхова ўкараняецца ў многіх раёнах краіны. Тыпавы праект халадзільніка дэманструецца на Усеагульнай выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве.

ПА ЗАКАЗАХ СЯБРОЎ Гадавы заказ польскіх спажывцоў выканаў магілёўскі завод «Строммашына». У Волаў, Вяршова, Вейгерова адружаны апошнія партыі прапелер-

ных мяшалак для выпуску вырабаў керамікі. «Строммашына» — адно з буйных у краіне прадпрыемстваў, якое пастаўляе абсталяванне для вытворчасці шыферу, азбацементных труб, электракерамікі, арміраванага шклопалатна і іншых будаўнічых матэрыялаў. Больш чым 120 відаў машын і аўтаматычных ліній адпраўляецца ва ўсе рэспублікі Саветаў Саюза і ў дваццаць замежных краін.

САЎГАС «РАДЗІМА»

У Калінкавіцкім раёне будуюцца новы саўгас, які назваў «Радзімай». За два гады меліяратары асушаць тут 4 400 гектараў тарфянікаў, у асноўным — дрэнным спосабам. Пачалася пракладка інжынерна-камунальных сетак, будуюцца жывёлагадоўчыя фермы, адміністрацыйныя і жылыя памяшканні. Саўгас будзе спецыялізавацца на адкорме буйной рагатай жывёлы.

ЗАВОДЫ БУДУЦЬ «ДОУГАЖЫХАРАМІ»

Павялічыць выпуск матэрыялаў, здольных прамысловым камунікацыям, абсталяванню і самім будынкам хімічных прадпрыемстваў, — такая задача вырашаецца ў рэспубліцы. Спецыялісты Мінскага філіяла навукова-вытворчага аб'яднання «Тэхэнергахімпрам» стварылі арміраваныя шкляныя трубы, якія па трываласці не ўступаюць вырабам з нержавеючай сталі. Не менш вартасцей і ў палімербетоннай пліткі для падлог, вытворчасць якой пачата ў Светлагорску. Як і шкло, ва ўмовах агрэсіўнага хімічнага асяроддзя яна служыць у некалькі разоў даўжэй звычайных пакрыццяў.

Ніводнае свята ці важная падзея не абыходзіцца без кветак на галаўным прадпрыемстве вытворчага аб'яднання «Белэмальпосуд», што ў Гомелі. Гваздзікі, хрызантэмы, бягонні вырошчваюцца ў заводскай аранжарэі ў любую пару года. НА ЗДЫМКУ: садаводы Н. МАКСІМЕНКА (злева) і Н. ЛОСЕВА даглядаюць кветкі.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

«БЕЛАРУСЬ» У САЛОНІКАХ

Сёлета ў верасні ў Грэцыі 54-ты раз праходзіў міжнародны гандлёвы кірмаш. 23 аб'яднанні нашай краіны прадстаўлялі на ім сваю прадукцыю. У іх ліку — «Трактарэкспарт», які дэманструваў дзве мінскія машыны — трактары МТЗ-80 і МТЗ-82.

Я папрасіла расказаць аб гэтым кірмашы інжынера — канструктара — даследчыка Мінскага трактарнага завода Уладзіміра КАЗІМІРЧЫКА.

Салонікі — старажытны, прыгожы горад, другі па велічыні ў Грэцыі. Іменна тут у 1926 годзе праходзіў першы гандлёвы кірмаш, у якім удзельнічалі многія еўрапейскія краіны. З таго часу правядзенне кірмашоў стала традыцыяй. На сорах пятым, напрыклад, прадстаўлены 3 302 фірмы. Фірмы 25 краін дэманстравалі сваю прадукцыю на ўзроўні нацыянальных павільёнаў і 16 краін — праз пасрэдніцтва грэчаскіх фірм-агентаў.

Савецкі павільён на вы-

стаўцы быў адным з лепшых. Аб гэтым сведчаць запісы наведвальнікаў у кнізе водгукі.

Рэгламент работы савецкага павільёна быў даволі напружаным. Кірмаш адкрываўся ў 10 гадзін раніцы і прымаў наведвальнікаў да 14 гадзін. Пасля перапынку на абед усе павільёны зноў пачыналі работу.

Нашы трактары былі размешчаны вельмі зручна і ўдала — ля самага ўваходу ў павільён на адкрытай пля-

5 500 бычкоў. За год ён дае 2 тысячы тон ялавічыны. Пачалі будаваць яшчэ адно такое механізаванае прадпрыемства. З яго ўводам у калгасе сканцэнтруецца адкорм бычкоў, якіх будуць пастаўляць сюды ўсе астатнія калгасы раёна.

Такім жа чынам вырашаецца пытанне з вытворчасцю свініны. У 1982 годзе дзве трэці гэтай прадукцыі мы будзем атрымліваць на прадпрыемстве з прамысловай тэхналогіяй — першая чарга міжгаспадарчага комплексу, на якім за год будзе адкормлівацца 24 тысячы свіней, уступіла ў строй сёлета.

Яшчэ раней спецыялізацыя зняла ўсе праблемы ў птушкагадоўлі: адна гаспадарка дае за год 30 мільёнаў штук яек, а пасля расшырэння будзе даваць 50 мільёнаў. Набірае сілу спецгас па авечкагадоўлі.

Такія змены ў жывёлагадоўлі былі б немагчымыя, калі б мы не клапаціліся аб зямлі: яна ж дае і хлеб чалавеку, і корм жывёле. Калі параўноўваць дзесятую пяцігодку з папярэдняй, то ўраджайнасць збожжа, бульбы і іншых культур павялічылася, выраслі і валавыя зборы. Але мы не можам быць цалкам задаволены вынікамі працы ў земляробстве. Сказаліся два неўраджайныя гады. Збожжа ў 1976 і 1978 гадах намалалі па 33 цэнтнеры з гектара, а ў сярэднім за пяцігодку выйшла толькі 28 цэнтнераў. Але цяжкасці гэтыя аб'ектыўныя, селяніну да іх не прывыкаць. Нездарма кажуць: што цяжэй даецца, тое больш цэніцца.

Нас радуе, што мы стварылі стабільную сістэму земляробства, заснаваную на выкарыстанні сучасных машын і механізмаў і дасягненняў навукі, правялі вялікую работу па землеўпарадкаванню. За кошт далейшага павышэння культуры земляробства нашы спецыялісты распрацоўваюць праграму атрымання 35—40 цэнтнераў збожжа з гектара пасаваў. У гэтай справе актыўны ўдзел прымаюць спецыялісты Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства і абласной сельскагаспадарчай даследчай станцыі.

СА СЦЯЖЫНАК — НА МАГІСТРАЛЬ

Як вядома, сваю прадукцыю калгасы і саўгасы рэалізуюць пераважна дзяржаве, часткова — збытавой кааперацыі. У раёне не было выпадку, каб якая-небудзь гаспадарка пацярпела банкруцтва. Наадварот, гадавыя чыстыя даходы калгасаў і прыбыткі саўгасаў павялічваюцца: за пяцігодку яны выраслі на тры мільёны рублёў і сёлета складуць каля 12 мільёнаў рублёў.

Зямля заўсёды давала даходы. Але як яны спажываліся? Скажам, да 1939 года ў нашым раёне кулак і памешчыкі (4,2 працэнта насельніцтва) валодалі 54 працэнтамі зямлі. Вядома, не было і гаворкі пра тое, каб гэтыя буйныя ўласнікі падзялілі сваёй выручкай, скажам, з беднякамі (дарэчы, іх была пераважная большасць, а зямлі ім належала толькі пятая частка).

Куды ж ідуць тыя мільёны рублёў, якія штогод «нажыва-

юць» калгасы і саўгасы? Вядома, перш за ўсё — на расшырэнне вытворчасці, потым — на задавальненне сацыяльна-бытавых і культурных патрэб людзей. А яшчэ на прэміі людзям як заахвочванне за добрую працу (гэта акрамя асноўнага заробтку). Прычым у фонд матэрыяльнага стымулявання адлічваецца прыкладна 15 працэнтаў усяго гадовага грашовага набывку.

Увогуле, людзі маюць грошы. За пяцігодку ўклады ў ашчадныя касы ў раёне павялічыліся ў два разы і цяпер складаюць 40 мільёнаў рублёў (на 40 тысяч чалавек насельніцтва).

А пад грошы, як вядома, патрэбен тавар. Сёлета дзяржаўны і кааператыўны гандаль раёна прадасць розных рэчаў і прадуктаў харчавання амаль на 30 мільёнаў рублёў. Прывяду яшчэ такую лічбу: за пяцігодку тавараабарот у разліку на аднаго чалавека павялічыўся на 40 працэнтаў. Безумоўна, людзі і лепш харчуюцца, і прыгажэй апранаюцца, і набываюць модную мэблю, зручныя хатнія рэчы — паляпшаюць свой дабрабыт.

Шмат робіцца для чалавека і за кошт грамадскіх фондаў спажывання. Хачу падкрэсліць: пры вырашэнні сацыяльных задач у нас заўсёды на першым плане — дзеці. Вось ярскія факты. У канцы мінулай пяцігодкі толькі ў адным калгасе раёна быў дзіцячы сад-яслі — цяпер іх маюць усе гаспадаркі. Дзіцячыя музычныя школы былі толькі ў гарадскіх пасёлках Карэлічы і Мір — цяпер іх філіялы адкрыты ў вёсках Цырын, Жухавічы, Турэц, Малюшыцы. Раён атрымаў 1 500 новых школьных месца, створаны два міжшкольныя вучэбна-вытворчыя камбінаты, дзе вучні 9—10 класаў набываюць прафесію, каб больш падрыхтаванымі ўступіць у самастойнае жыццё.

Шмат пабудавана ў вёсках новых жылых дамоў — за грамадскія сродкі і асабістыя зберажэнні сельскіх жыхароў. Уведзена ў строй 20 новых магазінаў, чатыры сталовыя, бар, культурна-асветныя і медыцынскія ўстановы, пункты бытавога абслугоўвання. Усё гэта садзейнічае таму, што паляпшаюцца ўмовы працы, адпачынку сельскіх працаўнікоў.

...З успамінаў старэйшых людзей ведаю, ды і сам крыху помню: калісьці да калектывізацыі ў заходніх раёнах Беларусі кожны селянін хадзіў сваёй сцяжынкай — да свайго поля, сенакосу, гумна, за сваім канём і плугам.

Прапаную тое жыццё сённяшнім калгаснікам, і ніхто не згодзіцца вярнуцца да яго. Сур'ёзна пра гэта і гаварыць не прыходзіцца. А калі часам хто-небудзь пажартуе, то людзі смяюцца. І што ж тут дзіўнага! Імяна калектывізацыі вядзенне гаспадаркі, грамадскай працы і справядлівае размеркаванне матэрыяльных дабраў вывела беларускага селяніна на шырокую магістраль жыцця.

Аляксей ЯНОВІЧ,
першы сакратар
Карэліцкага райкома КПБ,
дэпутат Вярхоўнага Савета
БССР.

машыны? У беларускіх трактароў былі моцныя канкурэнты — машыны вядомых фірм: англійскай — «Дэвід Браўн», амерыканскай — «Джон Дзір», «Мерседэс-Бенц» з ФРГ, Замежныя спецыялісты ўважліва вывучалі такія якасці «Беларусаў», як агляднасць кабіны, нумэразацыя, работа рухавіка. Думаць ва ўсіх была адна: прадукцыя з маркай МТЗ не толькі здольная вытрымаць канкурэнцыю, але на многіх паказчыках перавышае сваіх замежных сабратаў.

Запісала
Л. СЯЛІЦКАЯ.

ПЕРШЫНЕЦ НОВАЙ ГАЛІНЫ

31 сакавіка 1967 года бавоўнапрадзільная фабрыка прыняла да перапрацоўкі першую партыю бавоўны. Да машын сталі маладыя тэкстыльшчыкі прыёманскага краю, якія толькі вярнуліся з вучобы ў Яраслаўлі, Калініне, Маскоўскай, Іванаўскай абласцях. З таго значнага часу трыкатажныя фабрыкі Беларусі пачалі атрымліваць гродзенскія ніткі.

А за чатыры гады да таго на паўночнай ускраіне Гродна на забалочанай пустэчы прагучаў магутны мірны выбух. Так пачыналася будаўніцтва бавоўнапрадзільнай фабрыкі, з якой вырастае сучасны прадзільна-нітчны камбінат.

Расшыралася прадпрыемства, мацнеў яго калектыву. І сёння на першынец новай галіны індустрыі ёсць свае прызнаныя майстры тэкстыльнай справы. У іх ліку Віктарыя Дуброўская, Тэрэза Станіслаўчык, Ніна Шляга, Алена Шаруба і многія іншыя.

Камбінат, аснашчаны навейшай тэхнікай, вырацоўвае больш 18 тысяч тон бавоўнанай пражы, 230 мільёнаў умоўных катушак нітак у год.

Карпусы яго выцягнуліся амаль на кіламетр уздоўж вуліцы Горкага. А насупраць узняліся белакаменныя дамы,

дзе жывуць яго работнікі. Тут і Палац культуры тэкстыльшчыкаў «Юнацтва». Прадпрыемства мае шэсць камфартабельных інтэрнатаў, пяць дзіцячых камбінатаў на 280 дзяцей кожны, бібліятэку, прафесійна-тэхнічнае вучылішча.

Тэкстыльшчыкі адпачываюць у дамах адпачынку і санаторыях, а таксама на сваёй турысцкай базе. Захапляюцца мастацкай самадзейнасцю,

спортам. Тым больш, што ўмовы для працы і адпачынку на камбінате створаны выдатныя.

НА ЗДЫМКАХ: Гродзенскі прадзільна-нітчны камбінат; так выглядае круцільна-нітчны цэх; старшы інжынер-праграміст Людміла КУДЛО і апэратар Наталля АЛЕХІНЦАВА; Палац культуры «Юнацтва»; у адбельна-красільным цэху; выхаванцы аднаго з дзіцячых камбінатаў прадпрыемства.

Фота С. КРЫЦКАГА.

цоўцы. Яркі-чырвоныя «Беларусы» адразу кідаюцца ў вочы, прыцягваюць увагу наведвальнікаў. Грэчаскія фермеры падыходзілі да савецкіх спецыялістаў, што абслугоўвалі стэнды, пыталіся:

— У кабіну залезці можна?

І пачыналі з захапленнем аглядаць яе кампануючы, правараць дзеянне механізмаў. З беларускімі трактарамі яны ў прынцыпе знаёмыя, а вось новую ўніфікаваную кабіну на іх убачылі ўпершыню.

Вы пытаецеся, як ацанілі замежныя спецыялісты нашы

ЭМОЦИОНАЛЬНЫ ПРЕДЕЛ ТЕРПЕНИЯ НАСТУПАЕТ ЧЕРЕЗ ДЕВЯТЬ МЕСЯЦЕВ

ПОВТОРЕНИЕ ТРАГЕДИИ?

Если бы Эрнест Хемингуэй, певец «потерянного поколения», смог пройтись ныне по улицам любимого им Парижа, то обнаружил бы, что парижские клошары (а у него в этом «клане» городских бродяг было немало знакомых) значительно помолодели. И хотя буржуазная пресса не устаёт расхваливать пособия по безработице в качестве гарантии сохранения человеческого достоинства, реальность свидетельствует совсем о другом: значительная часть молодых людей оказывается за барьером нормального человеческого существования. По оценкам Международной организации труда, из 17 миллионов безработных в промышленно развитых капиталистических странах 7 миллионов составляют люди моложе 25 лет. Проблему осложняет то, что армию «лишних» активно пополняют самые неподготовленные к жизни люди — выпускники школ. Во Франции, Англии и ФРГ ежегодно 620 тысяч молодых людей не могут после школы получить профессию и практически лишаются возможности даже претендовать на рабочие места.

В то же время человек, однажды вставший в очередь на бирже труда, имеет слишком много «шансов» остаться в ней надолго или даже навсегда. Исследование, проведенное в США министерством труда, содержит вывод, что 45 процентов всех безработных в конце концов навсегда уходят с рынка рабочей силы. Другое исследование обнаружило, что общество сторонится безработных, как будто бы безработица — это заразная болезнь. Харви Бреннен, один из авторов исследования, пишет о том, что с того момента, как человек оказывается без работы, для него начинается период отчуждения.

Улицы многих крупных индустриальных городов капиталистического мира (Париж здесь далеко не исклю-

чение) являются молчаливыми свидетелями тысяч человеческих трагедий в среде нового поколения «потерянных». Социологи ныне открыто говорят о том, что они в течение десятилетий недооценивали пагубность социального, физического и морального воздействия безработицы.

Томас Коттл, американский социолог, пишет: «Я теперь убежден, что безработица — это смертельная болезнь в нашей стране, повинная в избитии жен, бесплодии и даже порче зубов».

«СМЕРТЕЛЬНАЯ БОЛЕЗНЬ»

Западная пропаганда тратит немало сил и средств для того, чтобы приучить трудящихся своих стран к спокойному восприятию роста безработицы. Вероятно, поэтому на страницах массовой печати капиталистических стран не находят места данные, содержащиеся в докладе университета им. Джона Гопкинса: каждый скачок безработицы на один процент означает, что в следующие шесть лет умрет дополнительно 37 тысяч человек. Причем далеко не все из этой «дачи» богу безработицы будут без работы. Воздействие безработицы, говорится в докладе, отнюдь не ограничивается только человеком, лишенным работы. Стресс, вызванный экономическими факторами, влияет на все аспекты национальной жизни.

Потеря работы производит эффект брошенного в воду камня, волны от которого расходятся по всей стране, вызывая увеличение числа разводов, алкоголиков, психически больных, преступлений и самоубийств.

Психологи выявили, что эмоциональный предел тер-

пения у безработного наступает через девять месяцев. Затем происходит срыв. Исследование Сиднея Кобба из американского университета Брауна содержит страшные цифры, свидетельствующие о глубине человеческой трагедии, охватывающей «потерянное поколение» Америки: уровень самоубийств среди безработных в 30 раз превышает средний по стране. Чего стоят в этом свете распространяемые «Голосом Америки» по всему свету утверждения о безоблачном существовании американцев, потерявших работу. Институт Джона Гопкинса предсказывает, что стресс, вызванный нынешним спадом в американской экономике, приведет к смерти по меньшей мере 100 тысяч ничего не подозревающих людей.

ПЕРСПЕКТИВА БЕЗ ПЕРСПЕКТИВЫ?

По недавно опубликованном в США подсчетам Фонда окружающей среды, занимающегося демографическими проблемами, численность рабочей силы в мире с 1965 по 1995 год возрастет на 931,3 миллиона человек. Если верить подсчетам английских экономистов, утверждающих в одном авторитетном докладе, что к концу столетия для удовлетворения нужд материального производства потребуется лишь 10 процентов нынешнего количества рабочей силы, то число безработных в мире возрастет по меньшей мере на 800 миллионов человек. Эти страшные цифры вместе с тем отнюдь не мифичны. По подсчетам экспертов Международной организации труда, для решения проблемы занятости в мире к концу нынешнего столетия потребуется открыть 1 миллиард рабочих мест.

Понимая, очевидно, бесперспективность разрешения

столь сложной социальной задачи, западные эксперты всеми силами стремятся придать проблеме занятости глобальный характер. В упоминаемом уже прогнозе Фонда окружающей среды говорится о том, что якобы «ни одна страна не избавлена от пагубного воздействия увеличения численности рабочей силы и ни одна экономическая система не может пренебрегать этим фактором». Налицо явное искажение фактов: в Советском Союзе, где в 1928 году (к началу индустриализации) насчитывалось 1,5 миллиона безработных, безработица была ликвидирована полностью и окончательно в конце 1930 года и с тех пор на протяжении вот уже 50 лет не фигурирует среди проблем советской экономики.

Как бы ни искажали на Западе лицо реального социализма, но факт остается фактом: при всех сложностях и проблемах, которые выявляются в процессе социалистического строительства, непреложным остается то, что странам Совета Экономической Взаимопомощи удается обеспечить полную занятость для всех 230 миллионов своего трудоспособного населения.

Эрнест Хемингуэй, описывая своих друзей среди «потерянного поколения», мог еще тешить себя успокоительной мыслью, что это война виновата в том, что капитализм «потерял» целое поколение здоровых и надеющихся на счастье людей. Но какая война выталкивает ныне на задворки и тротуары Парижа, Лондона, Нью-Йорка и других городов Западной Европы сотни тысяч молодых людей? И не носит ли эта «война» с человеческим достоинством давно известное имя — капитализм?

Вячеслав КОСТИКОВ.
(АПН).

Шішучь

землякі

Са святам Вялікага Кастрычніка, сябры!

Народы свету перажываюць цяпер трывожны час. Ужо больш дзесяці гадоў не гаснуць ачагі вайны ў розных раёнах зямнога шара. Таму ўсім людзям, а асабліва нашаму савецкаму народу мы жадаем вялікіх поспехаў у барацьбе за мір і дружбу!

Г. І. С. КАБАНЫЧЫЯ.

Францыя.

Дарагія сябры ў рэдакцыю газеты «Голас Радзімы»!

Прыміце нашы шчырыя віншаванні са слаўным святам Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі! Жадаем вам і ўсяму савецкаму народу сустрэць яго ў вялікай радасці і дабрабыце! Яшчэ жадаем вялікіх поспехаў ва ўсіх ваших справах!

Сям'я КРОТАВЫХ.

Аўстралія.

Члены отдела Союза советских граждан Бельгии города Шарлеруа сердечно поздравляют всех сотрудников Белорусского общества «Радзіма» и редакции газеты «Голас Радзімы» с праздником — 63-й годовщиной Великой Октябрьской социалистической революции, открывшей новую эпоху в истории человечества! Желаем вам счастья, здоровья и успехов в ваших славных делах по укреплению и расширению связей с другими народами во имя мира на земле!

Вечная слава героям, отстоявшим завоевания Октября, честь, свободу и независимость нашей Родины!

В. ВАСИЛЬЕВА,
председатель отдела
ССГ г. Шарлеруа.

Бельгия.

Ад усёй душы віншую вас са святам Вялікага Кастрычніка. Шчыра жадаю моцнага здароўя, дабрабыту і далейшых поспехаў у вашай вышароднай дзейнасці!

В. ПАРТЭНГЕН-ТКАЧЭНКА.

Галандыя.

У дзень свята Вялікага Кастрычніка шлю вам свае сардэчныя віншаванні і пажаданні добрага здароўя, шчасця, а таксама далейшых поспехаў у вашай вышароднай справе.

Л. ТАРАН.

ЗША.

Члены Венского общества «Родина» горячо и сердечно поздравляют коллектив Белорусского общества «Радзіма» и редакции газеты «Голас Радзімы» с 63-й годовщиной Великой Октябрьской социалистической революции.

От всей души желаем счастья, благополучия и больших успехов в вашей деятельности на благо мира, прогресса и дружбы между народами!

А. КУХАР,
председатель правления
общества «Родина».

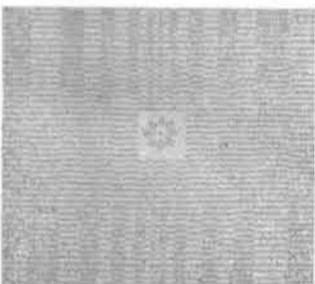
Австрия.

Свае віншаванні ў рэдакцыю прыслалі таксама М. Янушэвіч [Англія], М. Венцыц [ЗША], Л. Піччук [Іспанія], К. Валіеў [ФРГ], Н. Остэрбан-Галіёнка [Галандыя] і многія, многія іншыя. Дзякуем усім за добрыя пажаданні народу і Бацькаўшчыне.

Т.НІКІЦІНА.

Выданні «Голасу Радзімы»

С. ЛЮБОВЬЮ
К ЗЕМЛЕ
І ЛЮДЯМ

Нярэдка ў нашу рэдакцыю прыходзяць пісьмы суайчыннікаў з ЗША, Канады, Аргенціны, Бельгіі, Англіі, у якіх яны просяць часцей расказаць аб дзеях Беларускай культуры — аб пісьменніках і паэтах, імёны якіх па праву сталі ў рад з імёнамі класікаў розных эпох і краін, аб маладых таленавітых мастаках, артыстах і музыкантах, якія ўжо сказалі свае словы ў мастацтва. Такая цікавасць чытачоў зусім не выпадковая. Бо ў мастацтва, як у люстэрку, адбіваецца жыццё грамадства, яго праблемы і супярэчнасці, клопаты і спадзяванні людзей.

Сёлета ў бібліятэцы газеты «Голас Радзімы» выйшла кніжка

ка Беларускага журналіста Анатоля Стукі «С любовью к земле и людям». Ён аўтар брашур, якія раней выдаваліся ў гэтай бібліятэцы і з якімі ў свой час мелі магчымасць пазнаёміцца нашы чытачы.

Новая кніжка — вынік цікавых сустрэч і гутарак журналіста з людзьмі мастацтва, іх разважанняў аб сэнсе творчасці і аб лёсе таленту ў сацыялістычным грамадстве.

Аўтар не ставіць перад сабой мэты даць глыбокі і ўсебаковы аналіз творчасці герояў сваіх нарысаў. У іх штрыхі да партрэтаў дзеячаў Беларускай культуры, нашых сучаснікаў, людзей, чыя маладосць супала з гадамі станаўлення Савецкай улады, грамадзянскай або Вялікай Айчыннай войнаў.

А. Стук акцэнтуюе ўвагу толькі на тых момантах біяграфіі сваіх герояў, якія мелі істотны ўплыў на іх жыццё і творчасць. Такім адпраўным момантам для многіх стала Вялікая Айчынная вайна.

Свой першы твор апавесць «Помста» народны пісьменнік БССР Іван Шамякін напісаў, знаходзячыся ў пераможанай Германіі. Перажытае на вайне зеніткам Шамякіным прымусіла яго ўзяцца за пяро і цяпер ужо словам змагацца за перамогу добра на зямлі. «Жаданнем ўмяшання ў жыццё і тое-сёе ў ім паправіць» тлумачыць пачатак свайго творчага шляху вядомы беларускі пісьменнік, байкапісец Кандрат Крапіва. Ён, як і Пятрусь Броўка, свята верыць, што «пазізія таксама патрэбна людзям, як і хлеб надзеяны».

Не здзіўна, што ў творчасці беларускіх мастакоў, пісьменнікаў і паэтаў такое вялікае месца займае тэма вайны. Яе ўзнімае не толькі былы вязень канцлагера, цяпер народны мастак СССР М. Савіцкі, пішучы пра вайну і тыя, для каго яна не стала фактам асабістай біяграфіі. Напрыклад, малады беларускі пісьменнік Іван Чыгрынаў стварыў таленавітыя, глыбока праўдзівыя раманы аб вайне, дзе ён асэнсоўвае падазеі тых гадоў. У адным з нарысаў журналіст задае Івану Чыгрынаву пытанне аб правамернасці звароту яго да гэтай тэмы. І вось як пісьменнік адказвае: «Калі пісьменнікі майго пакалення бяруцца пісаць аб вайне, то толькі таму, што яны сапраўды жывуць клопатам аб міры, жаданнем аб'яднаць намаганні ўсіх людзей у барацьбе за яго перамогу».

Немалую ўвагу ў нарысах аўтар удзяляў праблеме творчасці. Сацыялістычнае мастацтва па сутнасці сваёй партыйнае. Іменна таму так часта ў замежных чытачоў паўстае мноства пытанняў, звязаных са свабодай творчасці савецкіх пісьменнікаў і мастакоў, іх магчымасцю адлюстроўваць з'явы

жыцця. Як правіла, гэтыя ж пытанні задаюць і беларускім дзеячам культуры. Пятрусь Броўка, напрыклад, успамінаў, што тыя, з кім яму даводзілася гутарыць у замежных паездках, «страшна здзіўляліся або рабілі выгляд, што здзіўляюцца, калі я гаварыў, што пішу аб тым, што мяне хвалюе, а тэмы для твораў дае жыццё. У гэтым няцяжка пераканацца: варта толькі пазнаёміцца з маёй творчасцю...»

Анатоль Стук паказвае сваіх герояў не толькі за пісьмовым сталом, у дзяржаўных установах, на прадпрыемствах, у вярхоўных органах улады рэспублікі, бо многія з іх народныя выбарнікі, дэпутаты Саветаў, але і дома, у клопатах аб сям'і і дзецях. Вялікімі працаўнікамі, гарачымі патрыётамі Радзімы паўстаюць перад намі гэтыя людзі.

А. Стук назваў кнігу «С любовью к земле и людям», таму што ў дзеячаў савецкага мастацтва, аб якіх ён расказвае, ёсць адна агульная, характэрная для іх творчасці рыса: любоў да роднай зямлі і яе людзей. Іменна гэтым і прасякнута пазізія Пятруся Броўкі і Максіма Танка, палотны Міхаіла Савіцкага, раманы Івана Шамякіна і Івана Чыгрынава, п'есы Андрэя Макаёнка, оперы Сяргея Картэса, байкі Кандрата Крапівы.

АНЦІП І ФЭДАРА, зразумеўшы нарэшце намер Пятра, адышлі на процілеглы канец могілак, пасталі ля брані. Вядома, у такую хвіліну душа не церпіць старонняга позірку: хай пабудзе чалавек адзін, сам-насам са сваімі думамі.

Пётр нізка схіліў галаву. Пакучая сляза пакацілася па шчаці і, сарваўшыся, упала на магілу, у якой спачываў прах яго дзеда — Фэдара Цыганова. Побач стаяў другі крыж — там ляжала бабка Ганна. Ні дзеда, ні бабкі сваёй ніколі ў жыцці не бачыў Пётр, ведае пра іх толькі тое, што некалі маці расказвала.

І вось цяпер ён стаіць над іх магіламі. Прышэлец з далёкага свету, нага якога ўпершыню ступіла на зямлю продкаў. Дзіўныя пачуцці распаўсюджаюць яго грудзі. І радасць, і боль, і смутак, і шчасце. Пётр грузна ўкленчыў, разгарнуў яшчэ свежа апаўшае асенняе лісце і ўзяў жменьку зямлі, старанна загарнуў яе ў насоўку і прыціснуў да стомленага сэрца.

Перад тым, як адысці адсюль, ён яшчэ раз абвёў позіркамі вялікія пацярэўскія могілкі. Анціп казаў, што дзве трэці пахаваных на іх — гэта род Цыгановых. Ад дзядоў-прадзедоў усе нараджаліся і жылі тут, у Пацярэўцы, на сваёй зямлі і паміралі. Толькі ён, Пётр, прыйшоў на свет пад чужым небам і, відаць, там і скончыць свой век.

Але цяпер усё ж і яму будзе лягчэй жыць. У цяжкую хвіліну ён можа ў думках перанесціся сюды, у Пацярэўку. Адно малываць яе ў сваім уяўленні, слухаючы бясконцы расказ маці пра дзяцінства, і зусім іншае: узнавіць у памяці бачанае: дом Анціпа, дым уранку над комінам Фэдаравай хаты, усю доўгую вуліцу, на якой зачынаецца і гасне гэты ціхі і маркотны дзень лістапада. Пётр будзе часцей пісаць сюды, ад сваіх стрыечных братоў. Урэшце, з ім, у яго доме, заўсёды цяпер будзе гэтая жменька пацярэўскай зямелькі.

«Я выканаў твой заповіт, матуля», — Пётр уздыхнуў і накіраваўся да брані. Там яго чакалі браты Анціп і Фэдар. Усю яго істоту напаўняла нейкае вялікае і светлае пачуццё, якога ніколі раней ён не зведаў.

«ШУКАЙ

КЛЮШНІКАВЫХ»

«Маці мая, Матрона Фэдаруна, ад'ехала з Пацярэўкі, калі ёй было 14 год. Сям'я ў іх была бедная, дзяцей многа, а карміць няма чым. Бацька і згадзіўся адпусціць дачку разам са сваім братам Карнеем ажно ў Маньчжурію: там Карней Цыганой служыў у царскай арміі. Меркавалі так: чым тут гараваць, ці не лепей падацца ў белы свет? Каля сваіх як-небудзь пераб'ецца, а калі пашанцуе, дык можа і ў людзі выб'ецца.

Кажуць, беднаму ў дарогу сабрацца — толькі падперазацца. Будучая маці мая ўзяла з сабой адно маленькі клуначак. А ў ім сярэд самых неабходных рэчаў — новенькі кужэльны ручнік. Ён стаў потым нашай сямейнай рэліквіяй. Маці не раз гаварыла нам, як сама прала кудзелю, сядзела за кроснамі, бяліла палатно на Росным лузе. Для маці потым ручнік быў амаль адзіным пасатам, калі яна выходзіла замуж за такога ж беларуса, родам з Магілёўшчыны, як і сама. А для мяне стаў, як бы тут сказаць, сімвалам, ці што, той зямлі, дзе мае карані, дзе мой народ, дзе жылі старыя і новыя пакаленні Цыгановых.

Маці ніколі не забывала сваю Пацярэўку. І ўсё расказвала нам, малым, пра гады сваёй маладосці, пра даўнейшыя беларускія звычаі, пра шматлікую сваю радню. Спачатку, калі быў маладзейшы, я ўспрымаў расказ маці, як чароўную казку пра невядомую мне краіну, працавітых, цярплівых і добрых людзей, пра вё-

сны дзяцінства галоўнай гераіні гэтай казкі — Матроны Цыгановай, маёй маці. Як дзіўную легенду!..

Потым, у сталым узросце, у маёй душы прачнулася нейкае новае пачуццё. Гэта была ўжо не проста цікаўнасць. І я пачаў запісваць усё, што пачуў ад маці. Толькі цяпер я зразумеў, якой мудрай і прадбачливай была мая маці. Пражыўшы вялікія гады, яна і ў глыбокай старасці не магла пазбавіцца ад той шчыmlвай тугі, якую носіць у сабе чалавек, адарваны ад свайго караня. Яна не хацела, каб у такой тужлівай адзіноце жылі яе дзеці. Мы адтуль, з Беларусі,

ці і хваляваннем лавілі навіны адтуль, з нашай зямлі.

Перад самай смерцю маці і будзе казаць:

— Сынку, мае вочы ўжо не пабачаць роднай старонкі, ані твары блізкіх нашых. Не даехаць мне да маёй Пацярэўкі, не даляцець да бацькавага парога. Але ты гэта павінен зрабіць. І за мяне, і дзеля сябе. З'ездзі ў Беларусь, пакланіся магілам нашых продкаў. Абяцаеш?..

Я той думкі: хто не любіць маці, той не любіць Радзіму. Я любіў сваю маці, а праз яе палюбіў і Радзіму. Я мусіў выканаць апошняе пажаданне маці. Гэта быў не толькі абавязак перад ёю, але і мой абавязак перад самім сабой, перад маімі дзецьмі».

Вацлаў МАЦКЕВІЧ

Заповіт маці

то чаму маем выракацца гэтага!..

Калі я разабраўся ў нашай радаслоўнай, мне самому стала цікава, што гэта за людзі — мае сваякі, як яны жывуць і ці ведаюць, ці здагадваюцца, што недзе на свеце ёсць яшчэ іх часцінка — мая маці і мы.

— Трэба шукаць нашых, — пачуў я аднойчы ад маці.

— Але каго? Мы ж не ведаем, хто цяпер жыве ў тых месцах.

— Каго-небудзь з Ключніковых у Пацярэўцы.

— Ды гэта ж усё роўна, што пісаць ліст «у вёску дзядулі!»

— Трэба шукаць, сын, — маці была настойлівай. Відаць, нейкае, як гавораць, шостае пачуццё падказвала ёй, што жывая павязь роду не парушана, што нехта з нашых знойдзеца. Маці параіла шукаць дзяцей яе роднай сястры Фёклы Ключнікавай.

Цяжка перадаць нашу радасць, калі мы дасталі ліст з Пацярэўкі... Вось ён, пры мне... «Добры дзень, дарагія родзічы! З прывітаннем да вас ваш сваяк Фэдар Максімавіч Ключнікаў». З гэтага пісьма мы пра многае даведаліся. Асабліва балюча было чытаць вось гэтыя радкі: «Два разы — ў 1941-м і 1945-м гадах — праз нашу Пацярэўку праходзіў фронт. У гэту вайну загінула пацярэўскага народу 120 чалавек усякага ўзросту. Таксама загінулі дзве маіх сястры, Хрысціна і яе пяцера дзяцей ды меншая сястра Маша са сваім сынам Аляксеем. І ўсё гэта трэба было перацярпець...»

А сам Фэдар застаўся жывы, хоць прайшоў амаль усю вайну танкістам. Вярнуўся ў канцы 1945-га ў родную вёску і яшчэ доўгія гады, аж да самай пенсіі, працаваў у калгасе трактарыстам.

Як ён быў усцешаны, што мы знойшліся! Ён так і напісаў: «Мяне ўзрадавала, што дзесьці ёсць кропля жывой крыві маёй, дарагія мае крўныя і высокапаважаныя таварышы...»

Аказалася, што не астыў след і маёй маці. Хоць прайшлі гады і гады, яе памяталі ў Пацярэўцы. З вуснаў у вусны перадавалася аб ёй ні то было, ні то легенда. Жыла-была ў Пацярэўцы працавітая і руплівая дзяўчына Матрона, дачка Фэдара Цыганова, якога ў вёсцы звалі «Туркам». Даўным-даўно з'ехала Матрона са сваім дзядзькам у Харбін. З таго часу аб ёй ні слуху, ні духу. Але яна жывая, дзесьці ў белым свеце, ды дзе — ніхто не ведае.

Маці мая памерла два гады назад. Яна была шчасливай, без перабольшання, што хоць на схоне веку знойшлася родная душа. З Пацярэўкі прыходзілі пісьмы, мы ведалі амаль усё пра нашу радню, мы з цікавас-

вязак перад ёю, але і мой абавязак перад самім сабой, перад маімі дзецьмі».

СЫНАМ У СПАДЧЫНУ

Пётр Лагуноў нарадзіўся ў Харбіне. А цяпер, васьм ужо больш за дваццаць гадоў, жыве ў Аўстраліі. Сёлета ён разам з жонкай Марыяй упершыню прыехаў у Беларусь. На шэсцьдзесят другім годзе свайго жыцця. Я сустрэўся з ім пасля іх паездкі ў Пацярэўку. Ён выглядаў стомленым няблізкай дарогай, перажытымі спатканнямі са сваімі роднымі, але такім шчаслівым.

— Гэта — для вас, — Лагуноў працягнуў мне вялікі пакунак. — Бярыце, бярыце! Яблыкi, пацярэўскія...

— Дык вы сабе б іх, — разгублена запярэчыў я.

— Мне хопіць. Куды ж я іх — цэлае вядро? А заўтра раненька нам зноў у дарогу, ад'язджаем у Талін. Вы павінны пакаштаваць нашых, пацярэўскіх яблыкi!..

У апошніх словах — «нашых, пацярэўскіх», — мне падалося, быў галоўны вынік «візіту» Лагунова на зямлю сваіх бацькоў. Не, не механічна сказаў ён гэтыя сакральныя словы, хоць прабыў у сваякоў толькі адзін дзень. Усё тое чужое, што гадамі акружала яго, так і засталася чужым. Можна падумаць, што ён нарадзіўся і век свой пражыў тут, што саджаў некалі яблыні, з якіх дачкаўся васьм гэтых пладоў. І тым не меней, гэты дзень перавярнуў не толькі ў яго душы, але і прымусіў пераацаніць усё. «Нашы, пацярэўскія» — гэта пачулася мне як гордасць за тое, што і ён, Пётр Лагуноў, выводзіцца адсюль, што і ён мае прыналежнасць да тых Цыгановых, якія трывала ўраслі ў гэтую зямлю, палівалі яе потам і крывёю, аднаўлялі яе працай сваіх дужых рук, упрыгожвалі яе ўжо самай сваёй прысутнасцю тут.

— Калі брат вынес цэлае вядро яблыкi,—лагодна ўсмешка прабегла па твары Лагунова, — я замахаў на яго рукамі. Куды я іх пакладу! А брат і гаворыць: «Ты спачатку панюхай, потым не адмовішся». Панюхаў я — што за водар! Забраў усё. У жыцці такіх яблыкi не траплялася бацьчы. У Аўстраліі ёсць прыгожыя, але ж яны, што тая цацка размаляваная: не маюць аніякага паху!

Дзіўна, як у чалавеку раптам прачынаецца тое, што было закладзена з маленства, што выплывала, глыбока схаванае, усё жыццё, шукала сабе выйсці і васьм цяпер прарвалася шырокай нястрымнай плынню. Па дарозе з Мінска на Хатынь Лагуновы не маглi адарваць позірку ад пагоркаў, гаёў, утульных вёсак.

— Столькі бяроз! — гаварылі потым Лагуновы. — Аж сэрца заходзіцца ад хараства і любасці. Слёзы — хочаш не хочаш — самі коцяцца ад замілавання і ўзрушанасці. Каб хоць па адной такой бярозцы на кожнага рускага ў Аўстраліі! Так, бярозка ля свайго дома — гэта мара ўсіх нашых суайчыннікаў. Але мара, якая рэдка збываецца. Не расце ў Аўстраліі бяроза...

— А ў мяне расце! — з гордасцю, усхвалявана і ў той жа час узнёсла пахвалілася жонка Пятра Лагунова Марыя Мікалаеўна. Нават уся прыўзнялася, выпрасталася, а вочы заблішчалі самай сапраўднай дзі-

вольш падабаюцца. Які-небудзь чужынец і не звярнуў бы на іх увагі. Яму такі дамок здацца старамодным, няма ў ім ніякай элітаннасці, якую ён прывычаўся бачыць у гладка зробленых, але стандартных доміках на Захадзе. Але што з той халоднай элітаннасці! Для мяне гэтыя беларускія хаткі з парканчыкамі каля іх — штосьці настолькі роднае, дарагое. Здаецца, лепей такога дамка і ўтульней нічога ў свеце не знойдзеш.

Разважае чалавек, нібы век свой пражыў менавіта ў такой беларускай хаце. А між іншым, яму нават і дзедаву хату, дзе нарадзілася яго маці, угледзець не давялося. Фэдар прывёў яго ў канец вуліцы: «Вось тут жыў наш дзед...» Зялёным мурагом ляжаў дзірван там, дзе некалі быў падмурак дома Цыгановых. «Нічога, — сказаў сам сабе Пётр, — прынамсі тое месца ведаць буду — усё лягчэй».

Затое Лагунову пашанцавала ў іншым. Замест аднаго брата, ён знайшоў дваіх. Аказалася, што на адной вуліцы з Фэдарам Ключнікавым жыве Анціп Цыганой, сын брата яго маці. Таксама — калгасны пенсіянер. Удваіх павадзілі яны Пятра па вёсцы, паказалі, дзе той адбудавалася пасля той страшнай вайны, расказалі, як жывуць самі, кім сталі іх дзеці, як гадуюцца ўнукі.

Пётр Лагуноў толькі вохаў, дзівіўся многому, перажываў глыбока гэтыя некалькі гадзін сустрэчы з невядомай яму раднёй, з Бацькаўшчынай. Ён адчуваў вялікую ўдзячнасць да маці, якая мудра накіравала яго на гэты крок. І калі ў час застолля размова зайшла пра яе, Матрону Фэдаруна з дому Цыгановых, Пётр дастаў з дарожнага чамадана невялікі скрутак. Яго рукі крыху дрыжэлі, калі ён разгортваў яго.

— Ці не нагадае вам гэта чаго? — спытаў Пётр Лагуноў, трымаючы на руцэ ручнік.

Чыстага кужалю, з арнаментам па канцах, тканы ручнік яго маці. Ён прывёз гэты ручнік аж з Сіднея ў Пацярэўку як сімвал Радзімы, якую ён збяргоў у сваім сэрцы і якую цяпер знайшоў.

Гэта было год назад. Якраз тады, увосень, у Аўстраліі выступіў самадзейны танцавальны ансамбль з Мінска «Лявоніха». У Сіднеі адкрылася выстаўка пра Беларусь. Пра гэта дачуўся Пётр Лагуноў і, не марудзячы, пайшоў на выстаўку. Відаць, ён не менш хваляваўся тады, чым цяпер, перад прыездам на Магілёўшчыну. Гэта было першае спатканне з радзімай яго маці, з краем і народам, лёс які яго заўсёды цікавіў і хваляваў уяўленне.

Як толькі Лагуноў падшоў да карты Беларусі, ён пачаў шукаць Слаўгарадскі раён, а ў ім вёску з такой выразнай назвай — Пацярэўка.

Ужо тут, на месцы, Пётр Лагуноў даведаўся, што Пацярэўка славетная вёска. Яна ляжыць побач з Лясной, дзе войска Пятра I у XVIII стагоддзі разбіла шведскі атрад генерала Левенгаўпта. Можна і добра, што дзве гэтыя назвы захаваліся. Лясная як сімвал неперажыванасці рускай зброі і аднасці двух народаў. Пацярэўка як напамінак аб старым свеце, даўно забытым Цыгановымі і Ключнікавымі. Але, калі б не было гэтага напаміну гісторыі, з чым бы мог параўноўваць убачанае сёння Пётр Лагуноў?

З Мінска Пётр і Марыя Лагуновы ад'язджалі са спакойным сэрцам. Я пажадаў ім шчасливай дарогі.

— Да пабачэння ў Мінску, — адказаў Пётр Абрамавічу.

— Ці вы маеце намер зноў наведваць Пацярэўку? — крыху здзіўліўся я.

— Так, — пачуў упэўнены і абдуманым адказ. — І не адзін, а разам з сынамі. Яны ў нас таксама выхаваны ў рускіх традыцыях. Хай пазнаёміцца з раднёй. Хай паглядзяць, якая гэта зямля іх дзядоў.

— Гэта былі прыгожыя і ветлівыя дамкі, — дзяліўся сваім роздумам і эмоцыямі Лагуноў. — З бяровенняў мне най-

ТЭМЕ РАСІІ СВЯДОМА ПРЫСВЕЧАНА ЖЫЦЦЁ

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ АЛЯКСАНДРА БЛОКА

ПАЭТ

«БЯССТРАШНАЙ ШЧЫРАСЦІ»

Вялікі рускі паэт Аляксандр Блок жыў і тварыў у эпоху сусветна-гістарычных зрушэнняў — «нечуваных перамен» і «нябачаных мяцяжоў», гаворачы яго ж словамі. Яго жыццёвы шлях пачаўся на зыходзе XIX стагоддзя ў глухі час грамадскага застою ў Расіі, імкліва прайшоў скрозь гады войнаў і рэвалюцый, што адкрылі XX стагоддзе, і завяршыўся на зары новай, сацыялістычнай эпохі. У выніку гэтага шляху Блок стаў паэтам рэвалюцыйнага народа. Яго лірычны дар, з уласцівай паэту «бястрашнаю шчырасцю», па вызначэнню Максіма Горкага, на доўгія часы пакарыў аматараў паэзіі розных краін. Аляксандр Блок, па агульнаму прызнанню, — буйнейшы лірык XX стагоддзя.

Сваю духоўную радаслоўную Блок узводзіў да дзеда, выдатнага батаніка, прафесара Пецярбургскага ўніверсітэта Андрэя Бякетава, у чыёй сям'і ён выхоўваўся. Высока інтэлігентныя былі і бацькі Блока: бацька — юрыст па адукацыі, прафесар Варшаўскага ўніверсітэта; маці — пісьменніца і перакладчыца. Бякетавы былі знаёмы з вялікімі рускімі пісьменнікамі — Тургеневым, Дастаеўскім, Талстым, Магчыма і таму так кроўна блізкія былі Блоку маральныя традыцыі рускай класічнай літаратуры: яе гуманізм, грамадзянскасць, сумленнасць.

Пецярбург пакінуў глыбокі след у жыцці і творчасці Блока: тут ён нарадзіўся і вырас, тут гадаўся хадзіў, захоплены ідэямі і музыкай спеючых вершаў. Не выпадкова лірыка Блока ў многім звязана з канкрэтнымі месцамі гэтага «дзіўнага горада», з яго духам. Аднак як паэт Блок быў прызнаны раней у Маскве. Літаратурны і асабісты ўзаемаадносіны звязвалі тут Блока з вядомымі пісьменнікамі тых гадоў — Валерыем Брусавым і Андрэем Белым. Блок высока цаніў творчасць Маскоўскага мастацкага тэатра, захапляўся талентам вялікага артыста і рэжысёра Канстанціна Станіслаўскага. У канцы жыцця паэт двойчы прыязджаў у Маскву, каб выступіць з публічным чытаннем сваіх вершаў.

Недалёка ад Масквы знаходзіцца невялікі радавы маёнтак Бякетавых — Шахматава. Тут паэт на працягу дзесяцігоддзяў кожнае лета жыў і працаваў. «Куток раю» — так называў ён Шахматава. Гэта, напэўна, тлумачылася і тым, што тут Блок перажыў шчаслівейшыя дні свайго жыцця: тут зарадзілася яго каханне да дачкі вялікага рускага вучонага Дзмітрыя Мендзялеева, якая з часам стала яго жонкай.

Як паэт Блок сфарміраваўся рана, прыкладна к 17—18 гадам. Яго першы паэтычны зборнік — «Вершы аб Прыгожай Даме», змест якога — рыцарскае пакланенне Каханай — традыцыя, атрыманая Блокам у спадчыну ад Дантэ і Петраркі. Гэта вершы, натхнёныя маладым, страшным, зямным пачуццём да Любові Мендзялеевай. Вершы былі прасякнуты і місцыйка-рамантычнымі матывамі: адбілася прыналежнасць паэта ў той час да школы рускага сімвалізму, ад якой ён потым адыдзе.

Першая руская рэвалюцыя 1905 года зрабіла на паэта моцны ўплыў. Яна як бы расчыніла перад Блокам «далі неабсяжныя». Не выпадкова яго другі зборнік «Неспадзяваная Радасць» накіраваны насустрач рэальнаму жыццю і суровай праўдзе.

Пасля падаўлення першай рускай рэвалюцыі ў царскай

Расіі наступае пара глыбокай рэакцыі. Аднак і ў гэты цяжкі час Блок піша публіцыстычныя артыкулы, прасякнутыя прагрэсіўнымі, рэвалюцыйна-дэмакратычнымі ідэямі. Ён становіцца песняром Расіі. «Гэтай тэме я свядома і беспаваротна прысвячаю жыццё», — прызнаецца ён. Верш «Расія», цыкл «На полі Куліковым», драма «Песня Лёсу», артыкулы «Народ і інтэлігенцыя», «Стыхія і культура» знамянуюць выхад паэта да ўсепаняльнай тэмы Радзімы.

Гэтыя выступленні мелі вялікае значэнне. Бо ўжо тады Блок па праву называецца першым паэтам Расіі. Да яго слова прыслухоўваецца прагрэсіўна настроеная моладзь, новае паэтычнае пакаленне — Уладзімір Маякоўскі, Сяргей Ясенін, Марына Цвятаева, Барыс Пастэрнак...

Аляксандр Блок радасна сустракае Вялікі Кастрычнік. На пытанне газеты — «Ці можа інтэлігенцыя працаваць з бальшавікамі?» паэт адказвае: «Можна і абавязана». Паэт піша артыкул «Інтэлігенцыя і Рэвалюцыя», які заканчваецца заклікам: «Усім цела, усім сэрцам, усёй свядомасцю — слухайце Рэвалюцыю». І, нарэшце, ён завяршае сваё любімае дзеішча — паэму «Дванаццаць», у якой мастак не аддзяляе сябе ад паўстаўшага народа, зліваецца з ім. Гэты твор карыстаўся вялікай папулярнасцю ў рэвалюцыйнай Расіі. На вуліцах Петраграда з'явіліся плакаты, падпісаныя радкамі з паэмы.

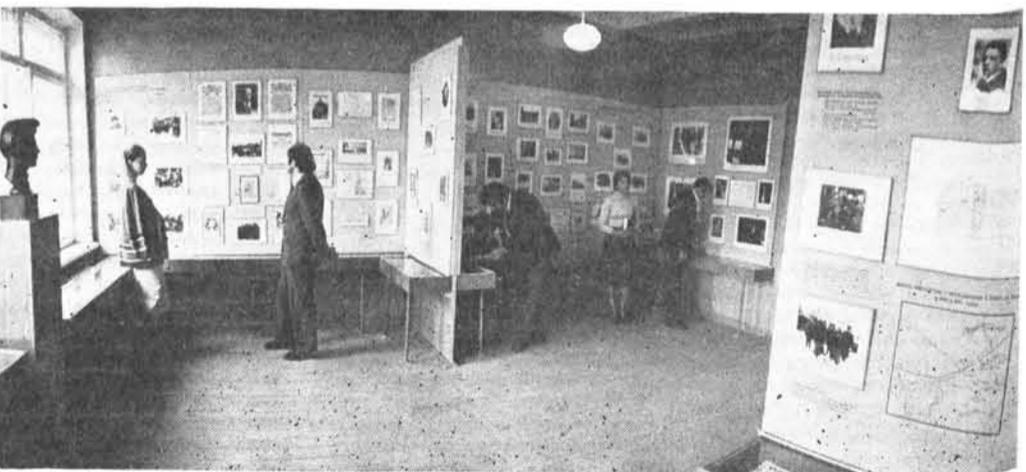
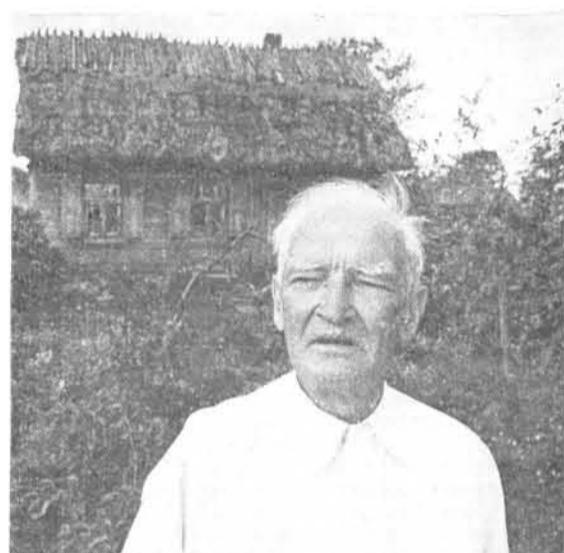
Блок добра ведаў і любіў «святшчэнныя камяні» старога Еўропы, бываў у Германіі, Італіі, Бельгіі, Францыі, Польшчы. У 1918 годзе ён піша свой славуты верш «Скіфы», у якім, звяртаючыся да еўрапейскіх народаў, склікае іх «на брацкі пір працы і міру».

Блок актыўна ўключаецца ў стваральную працу маладой Савецкай рэспублікі. У першыя ж дні пасля перамогі рэвалюцыі паэт прыняў удзел у нарадзе прадстаўнікоў літаратурна-мастацкай інтэлігенцыі, якая выказала гатоўнасць супрацоўнічаць з Савецкай уладай. Затым ён працуе ва ўрадавай камісіі па выданню класікаў літаратуры. Па запрашэнню Горкага прымае ўдзел у рэарганізацыі выдавецтва «Сусветная літаратура». У 1920 годзе Блок выбіраецца старшынёй Петраградскага аддзялення Усерасійскага саюза паэтаў. Ён становіцца адным з натхнёных першабудуўнікоў савецкай культуры.

У выніку свайго шляху Блок сфарміраваў тры тамы лірыкі, якія называў «раманам у вершах». Гэты збор — гісторыя пошукаў паэтам самога сябе, гісторыя яго сацыяльнага і творчага сцвярджэння, набывшы ім «сувязі са светам», сувязі з народам. Вяршыня паэтычнага генія Блока — трагедыіны трыці том. Яго адкрываюць раздзелы — «Страшны свет» і «Адплата». Апошняе, над чым працаваў паэт, — працяг паэмы «Адплата».

За гады Савецкай улады агульны тыраж твораў Блока склаў больш за 30 мільёнаў экзэмпляраў. У гонар юбілею пачаты два новыя выданні. Збор твораў у шасці тамах і акадэмічны Поўны збор твораў у пяці тамах. У Ленінградзе адкрываецца мемарыяльны музей Аляксандра Блока. Распрацоўваецца праект рэстаўрацыі падмаскоўнай сядзібы Шахматава.

Станіслаў ЛЯСНЕУСКІ,
літаратурны крытык.

Свята блокаўскай паэзіі прайшло па зямлі Беларускага Палесся. У вёсцы Лапацін Пінскага раёна адкрыта мемарыяльная дошка.

У адной з залаў Дома культуры калгаса «Шлях Леніна» паклоннікі таленту песняра рэвалюцыі стварылі літаратурны музей, дзе экспануецца больш за сто тамоў твораў А. Блока на многіх мовах народаў свету, кнігі аб жыцці і творчасці паэта, розныя дакументы і матэрыялы.

Дзвесце дзён, праведзеных А. Блокам у час першай сусветнай вайны ў будаўнічай дружыне ў франтавым Палессі, далі мноства ўражанняў, якія паклалі адбітак на яго

творчасць. Палюбіліся яму палескія пейзажы ў ваколіцах вёсак Колбы, Парахонскі, Лапацін, Вулька і іншых. Вядомыя некалькі малюнкаў з натуры, якія паэт зрабіў на Піншчыне.

НА ЗДЫМКАХ: мемарыяльная дошка ў вёсцы Лапацін; Аляксандр БЛОК; шатровае капіца ў вёсцы Колбы, якую паэт намалюваў у адным з пісьмаў да жонкі; Сцяпан ЛЕМАШЭУСКІ быў хлопчыкам, калі ў доме яго дзеда жыў А. Блок; А. БЛОК (трэці злева) з групай аднапалчан у час службы ў арміі на Палессі; у музеі вялікага рускага паэта ў Лапаціне.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

Аляксандр БЛОК

МАСТАКУ ДОБРА ВЯДОМА ЦАНА ВАЙНЫ І МІРУ

«ПІШУ ЛЮДСКУЮ ГОДНАСЦЬ»

З ВЕРАЙ
У ПРЫГАЖОСЦЬ
ЧАЛАВЕКА

А. МАКАЕНКУ —
60 ГАДОУ

Сярод найбольш таленавітых сучасных савецкіх драматургаў па праву можна назваць вядомага беларускага камедыяграфа Андрэя Макаенка. Яго п'есы заўсёды выклікаюць цікавасць гледачоў, яны ідуць не толькі на сцэнах беларускіх тэатраў, але і ў тэатрах Масквы, іншых гарадоў Саюза і нават за мяжой. Шчодро чэрпаючы з народнай крывіцы фальклорныя багаці, пісьменнік па-наватарску развівае традыцыі беларускай драматургіі, прад'явіў і ярка адлюстроўвае жыццё свайго народа.

...Родам Андрэй Макаенка з рагачоўскай вёскі Борхаў.

З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны камсамолец Андрэй Макаенка — палітрук роты. У баях пад Керчу атрымаў цяжкае раненне. Да сёння ён носіць у сваім целе дзесяткі мінных асколкаў.

З першых крокаў сваёй пісьменніцкай творчасці малады аўтар ўзімае тэму стваральнай працы, асуджае ўсё адстае, нізкае, бесперспектыўнае. Гэты напрамак становіцца магістральным у далейшай яго творчасці.

Першай шматактавай п'есай А. Макаенка была драма «На досвітку», пастаўленая ў Мінску на сцэне тэатра імя Янкі Купалы ў 1951 годзе, потым з'явілася вострая і надзённая камедыя «Выбачайце, калі ласка».

А. Макаенкам напісана больш дзесяці розных па жанру п'ес, сярод іх шырока вядомыя — «Лявоніха на арбіце», «Трыбунал», «Таблетку пад язык», «Святая прастата». Некаторыя з іх атрымалі жыццё ў кінематографе.

У апошнія гады з-пад пера драматурга выйшлі дзве новыя камедыі — «Верачка» і «Пагарэльцы», якія з поспехам ідуць у беларускіх тэатрах.

Грамадскасць нашай рэспублікі з глыбокай пашанай адзначыла юбілей Андрэя Макаенка. Вечар, прысвечаны 60-годдзю вядомага драматурга, народнага пісьменніка БССР прайшоў у Мінску ў тэатры імя Я. Купалы.

Урадам высока ацэнена творчасць беларускага камедыяграфа: ён узнагароджан ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, за заслугі ў развіцці савецкай літаратуры і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем яму ўручан ордэн Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

Нашы замежныя чытачы змогуць пазнаёміцца з нарысам пра жыццё і творчасць А. Макаенка ў чарговай кніжцы бібліятэчкі газеты «Голас Радзімы» «С любовью к земле и людям», якая толькі што выйшла ў свет.

ДВАНАЦЦАЦЬ

Роздзелы з паэмы

Чорны вечар.
Белы снег.
Вечер, вечер!
Не ўстаіш на нагах — так і гне.
Вечер, вечер —
На ўсім божым свеце!

Завівае вечер
Белы сняжок.
Пад сняжком — лядок.

Лёд — слізготны,
Ступіць хадок,
З ног ляціць, гаротны!

Над шапкамі пешаходаў
Нацягнут канат.
На канаце — плакат:
«Уладу ў рукі Устаноўчага
Схода!»

Бабулька-нікчэмніца плача,
Не разумее, што гэта значыць,

Нашто такі плакат,
Такая тканіна тут!
Столькі б ануч нарэзалі для
рабят,
Бо кожны — раздзет, разут...

Бабулечка курчыцца,
Снежны сумёт пераскочыла
ледзь.
— Ох, Матухна-Заступніца!
— Ох, бальшавікі нясуць нам
смерць!

Вечер хаосткі!
Не адстае і мароз!
І буржуй, не дужа порсткі,
У каўнер усунуў нос.

А гэта хто! — Валасы да
пояса,

Мармыча на паўголоса:
— Зрад гіены!
— Загіне Расія!
Пісак, напэўна, —
Віця...

А вунь і даўгакрысы,
К сумёту прыйшоў, і — гол!
Што ж сёння зажурыўся,
Таварыш поп!
Помніш, як ты бліжніх
Брухам расхінаў,
І блішчала крыжам
Бруха, жах аж браў.

Вунь пані, уся ў каракулі,
Другой зашаптала:
— Ужо ж мы плакалі,
плакалі...
На лёд стала
І — шась! — як сноп, упала.

Ай, ай!
Цягні, падымай!

Вечер вясёлы
Сярдзіт і рад.
Ходзіць наўкола
Прахожых косіць,
Матляе і носіць
Брыдкі плакат:
«Уладу ў рукі Устаноўчага
Схода!»

І словы даносіць:

«...І ў нас быў сход... Хтось
склікаў
Вось у гэтым будынку...
...Пагаварылі
І ухвалілі:
Часова — дзесяць, на ноч —
дваццаць пяць...
...І меней — ні з кога
не браць...
...Пойдзем спаць...
Позні вечар.
Пусце вуліца.
Адзін хтось з густога
Змроку сунецца,
Ды свішча вечер...»

Гэй, нябога!
Падыходзь —
Пацалуемся...
Хлеба!
Бачыш што хоць!
Праходзь!
Чорнае, чорнае неба.
Злосць, сумная злосць, мацней
Кіпі, гудзі!
Святая і чорная злосць
людзей...
Таварыш! Глядзі!
Пільней!

Пераклад
М. КАЛАЧЫНСКАГА.

Пра Міхаіла Савіцкага, вядомага беларускага жывапісца, народнага мастака СССР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў СССР, старшыню прэзідыума Беларускага таварыства «Радзіма» тыднёвік «Голас Радзімы» пісаў шмат. І нашы пастаянныя чытачы ведаюць, што Міхаіл Андрэевіч нарадзіўся ў 1922 годзе на Віцебшчыне, у час Вялікай Айчыннай вайны пад Севастопалем трапіў у фашысцкі палон, зведаў жахі канцэнтрацыйных лагераў. Выказаць мовай мастацтва перажытае вязнем № 32 815 ён здолеў толькі ў апошнія гады. Серыя работ называецца «Лічбы на сэрцы». Яна вельмі неадназначна ўспрынята гледачамі. Аўтар нават абвінавачвалі ў скажэнні гістарычнай праўды. На жаль, усё паказана было ў сапраўднасці. І гэта адна з прычын, па якой М. Савіцкі так доўга не кранаў сваіх успамінаў пра барацьбу і пакуты вязняў фашысцкіх канцлагераў. Вельмі балючая тэма. Але нельга, каб людзі забылі мінулае.

— Сёння, Міхаіл Андрэевіч, мне б хацелася пагаварыць пра клопаты і праблемы, якія займаюць вас апошнім часам. Можна пачнем з маскоўскай выстаўкі?

— Мая персанальная выстаўка ў Цэнтральным ДOME мастака на Крымскай узбярэжнай невялікая. Каля 40 работ. Гэта менш паловы таго, што я зрабіў. Многія палотны разышліся па іншых выстаўках, у тым ліку і за мяжу. Сабраць іх даволі цяжка. У экспазіцыі тэматычна розныя работы. Гісторыка-рэвалюцыйныя, пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны і пра сучаснасць. Назаву асобныя палотны: «Партызанская мадонна», «Пакаранне смерцю», «Віцебскія вароты», «Першыя дэкрэты», «Куст руж»... Другі раздзел складае серыя «Лічбы на сэрцы». Адкрыццё адбылося 29 кастрычніка. Мяркуюцца, што працаваць выстаўка будзе да 1 снежня. Можна, і больш.

— Рэпартаж з адкрыцця і ваша інтэр'ю Цэнтральнае тэлебачанне паказала ў праграме «Час», самай папулярнай у тэлегледачоў. Але сярод мноства прысутных я не паспеда разгледзець вашых калег, мастакоў. Скажыце, калі ласка, хто з іх быў на адкрыцці?

— Прысутнічаў увесь прэзідыум Акадэміі Мастацтваў, акрамя Томскага. У яго якраз на гэты дзень прыпаў прыём выбаршчыкаў у Ноўгарадзе. Ён мне пра гэта напярэдадні, перад адлётам, сказаў. Прысутнічаў увесь сакратарыят Саюза мастакоў СССР. Многа вядомых маскоўскіх мастакоў. Словам, усе добрыя людзі былі. Выстаўку адкрываў Панамароў, старшыня Саюза мастакоў СССР, выступалі Налбандзян, член прэзідыума Акадэміі мастацтваў СССР, і Грамыка, старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР.

— Як маскоўская публіка ўспрыняла «Лічбы на сэрцы»?

— Добра, я павінен сказаць. Там, у асяроддзі мастакоў і мастацтвазнаўцаў, з серыяй знаёмы даўно. Па фатаграфі-

ях, рэпрадукцыях у часопісе «Беларусь», некаторыя бачылі гэтыя работы ў Мінску. Вы ж ведаеце, у свой час было шмат размоў вакол «Лічбаў»... Таму многія наведвальнікі хацелі паглядзець, каб мець уласнае меркаванне. Яны падыходзілі да мяне і гаварылі, што нічога падобнага на тых чуткі і плёткі, якія распаўсюджваліся пэўнымі асобамі, у работах няма. А серыя вельмі эмацыянальная, моцна ўздзейнічае на розум і сэрца.

— Гэтыя карціны пастаянна экспануюцца ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны?

— Да маскоўскай выстаўкі яны былі там амаль паўтара года. І я задаволены, што за гэты час іх паглядзела паўтара мільёна чалавек. Пакуль я не ведаю, што будзе з «Лічбамі» далей. Ёсць прапановы з Міністэрства культуры БССР і саюза паказаць серыю за мяжой. Я не вельмі актыўны прыхільнік такой ідэі, бо ад перавозак карціны псуецца. Але было б, мусіць, няблага, каб і жыхары іншых краін пазнаёміліся з «Лічбамі на сэрцы».

— Міхаіл Андрэевіч, ваша выстаўка — трэці сёлета выхад беларускіх мастакоў на маскоўскага гледача. У чым тут прычына — чарга Беларусі падышла ці што іншае?

— Я расцэньваю гэта як вынік узлёту беларускага мастацтва. Найбольш ярка творчыя поспехі сталі бачны ў апошнія дзесяцігоддзі. Мастацтвазнаўцы нават кінуліся шукаць прычыны такога імклівага росту. Не ведаю, што яны знойдуць, але ў мяне ёсць сваё тлумачэнне, простае, можа нават стандартнае. Агульнавядомы ленынскія словы, што мастацтва належыць народу і павіна быць зразумелым яму. Тракуюць гэта выказванне часта вельмі прымітыўна. Маўляў, намалывана ці напісана ў такім выглядзе, што кожнаму, хто паглядзеў, зразумела адлюстраванае. Дакладней кажучы, ён пазнаў прадметы або чалавека. І той, хто так пазнавальна тварыў, спекулятыўна карыстаючыся ленынскімі словамі, лічыў сябе паслядоўным прадстаўніком сацыялістычнага рэалізму. Я разумею гэтае выказванне зусім інакш. Ленін быў вялікі філосаф, ён не меў на ўвазе стыль ці індывідуальны почырк творцы.

Мастацтва зразумелае народу ў тым выпадку, калі яно адлюстроўвае тое, чым жыве народ. Істотная розніца, памойму. А такія буйныя гістарычныя падзеі, як Вялікая Айчынная вайна, закранаюць абсалютна ўсіх. І людзі яшчэ доўга жывуць імі. Я, напрыклад, не быў у партызанах, вярнуўся пасля дэмабілізацыі і ад родных, суседзяў да дробязей даведаўся ўсё пра быт і барацьбу народных масціўцаў. Перагаворана людзьмі гэта было шмат разоў.

Таму зварот да нядаўна перажытага быў заканамерным і абумовіў уздым мастацтва. Дэкларацыйнасць, фальш выклікалі б пратэст гледачоў, адразу не прымаўся б імі. Пачынаючы праваць над «ваеннай» тэмай, я адразу адмовіўся ад ілюстрацыйнага падыходу, блізкага да натуралізму. Паказваць на палатне засаду ці атаку наўрад ці была патрэба. Галоўнае — паказаць людзей. Якімі яны былі. Іх годнасць, прыгажосць, патрыятызм. Каб

людзі лепш усвядомілі сваю вартасць і цану Перамогі.

— «Ваенная» тэматыка — гэта, можна сказаць, ужо гісторыя. Але вы не абыходзіце і сучаснасць. Што вам бліжэй да сэрца?

— Сам я з сялян. Добра ведаю вяскоўцаў. З году ў год яны дбаюць пра хлеб. Гэта цяжкая праца. Клопату многа, моцная залежнасць ад прыроды. Але хлеб — аснова асноў. На ім усё трымаецца. Таму я пішу яго на свеіх палотнах у розных аспектах. Невялікая карціна была створана ў 1962 годзе. Помніце, там двое. І свежавыпечаны хлеб. Каб скарынка была мяккая і блішчстая, бохан змочваюць вадой. Адчуваецца, што наладжваецца мірнае пасляваеннае жыццё, нейкі дабрабыт... Наступная работа — «Хлябы». Жанчыны велічна, паважна ідуць з хлебам у руках. Тут праявілася годнасць працоўнага чалавека, які ганарыцца зробленым. Потым быў «Хлеб новага ўраджая», «Зерне»... «Сказ аб хлебе» экспануецца цяпер у Палацы мастацтва.

— Міхаіл Андрэевіч, у якім стане справы з акадэмічнай майстэрняй? Ведаю, што было шмат захадаў да яе адкрыцця ў Мінску...

— Лічу, што стварэнне ў Беларусі акадэмічнай майстэрні — справа важная. Тры гады маладыя здольныя мастакі змогуць працаваць у ёй без усякіх матэрыяльных клопатаў. Акадэмія мастацтваў СССР бярэ іх на сваё ўтрыманне. Выплачвае стыпендыю (большую, чым у аспірантуры будучым навукоўцам), дае бясплатныя матэрыялы для работы, натуру, па жаданню — камандзіроўкі ў любы куток Савецкага Саюза, аплачваемы водпуск. Не ведаю, які з мяне атрымаецца кіраўнік, настаўнік, бо я такі пагадзіўся весці майстэрню. Пакуль прыглядаюся да кандыдатаў, шмат думаю над будучымі ўзаемаадносінамі. Са студзеня Акадэмія будзе ўтрымліваць па Беларусі пяць стыпендыятаў. Мяркуюцца, што гэта будуць тры жывапісцы і два манументалісты. Графікаў пакуль узяць няма магчымасці, бо ім для работы патрэбна лабараторыя, пэўнае абсталяванне. У будучым для акадэмічнай майстэрні ў Мінску пабудуюць асобны домік.

— Чым павінны «адплаціць» стыпендыяты?

— Сур'ёзнай творчай работай. Грунтоўнай карцінай на заканчэнне «акадэмічнага» навучаньня.

— Чаму вы так шмат часу аддаеце грамадскай рабоце?

І ў кіраўніцтве Саюза мастакоў БССР, і як дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, і наша таварыства «Радзіма» вымагае ўвагі і клопатаў...

— Савецкі мастак павінен быць актыўным, сумленным, шчырым, да самазабыцця адданым той мэце, якую ставіць перад сабой наша грамадства. Я ўсё жыццё пішу людскую годнасць, чалавека чыстай душы. І не магу прайсці паўз чые-небудзь цяжкасці, праблемы, калі бачу магчымасць іх вырашэння. Хаця самая нармальна для мяне сітуацыя: я, палатно і майстэрня.

Гутарку вяла
Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

ЦІ НЕ ЗАБЫЛІ ВЫ ПАПІСАЦА НА

„Голас Радзімы“

УЖО БОЛЬШ ЧЫМ 25 ГАДОЎ ГАЗЕТА ПРЫНОСІЦЬ ВАМ ВЕСТКІ З РОДНАЙ БЕЛАРУСІ, ДАПАМАГАЕ ПАДТРЫМЛІВАЦЬ ДУХОУННУЮ СУВЯЗЬ З БАЦЬКАЎШЧЫНАЙ, РАСКАЗВАЕ АБ РОЗНЫХ ПАДЗЕЯХ, ШТО АДБЫВАЮЦА У САВЕЦКАЙ КРАІНЕ.

ХТО ХОЧА МЕЦЬ ПРАЎІЛЬНАЕ УЯЎЛЕННЕ АБ ЭКАНАМІЧНЫМ, ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫМ І КУЛЬТУРНЫМ ЖЫЦЦІ БЕЛАРУСКАЙ ССР, ВЕДАЦЬ ПРА ТОЕ, ЯКІМІ СТАЛІ

СЁННЯ ЯГО РОДНЫ ГОРАД ЦІ ВЕСКА, ЯК ЖЫВУЦЬ ЯГО БЛІЗКІЯ НА РАДЗІМЕ, ТОЙ НЕ МОЖА АБЫСЦІСЯ БЕЗ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ». НА СТАРОНКАХ ГАЗЕТЫ МОЖНА ЗНАЙСЦІ АДКАЗ НА ЛЮБОЕ ПЫТАННЕ, ЯКОЕ ВАС ЦІКАВІЦЬ.

НАГАДВАЕМ ПАВАЖАНЫМ ЧЫТАЧАМ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ», ШТО ПАДПІСКУ НА ГАЗЕТУ НА 1981 ГОД ВЫ МОЖАЦЕ ЗРАБІЦЬ З ДАПАМОГАЙ НАСТУПНЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ І ФІРМ:

ЗША
Four Continent book Corporation,
156 Fifth Avenue,
New York, N. Y. 10010

ФРГ
5 Köln 1
Folferstraße 2 — Postfach
10 16 10
Kubon und Sagner
8 München 34
Postfach 68

АРГЕНТИНА
Sr. W. Laszkiewicz
Av. Santa Fe 4977
Buenos Aires (suc. 25)

БЕЛЬГІЯ
Librairie
Du Monde Entier
Rue de Midi, 162
1000 Bruxelles

Agence et Messageries
de la Presse
1, rue de la Petite — Pe
1070 Bruxelles

Les Amitiés
Belgo-Soviétiques
21, rue du Méridien
1030 Bruxelles

АНГЛІЯ
10-2
Collet's Holdings LTD.
Denington Estate
Wellingborough
Northants, England

ІТАЛІЯ
Associazione Italia —
URSS
Piazza della Repubblica
4700185 Roma

Libreria
Italia — URSS
Via Edilio Raggio, 1—10
16 124 Genova

ШВЕЙЦАРЫЯ
Librairie Rousseau
36, rue J.-J. Rousseau
Genève

ЗАХОДНІ БЕРЛІН
«Das europäische Buch»
1000 Berlin 33
Thielallee 34

ФРАНЦЫЯ
Librairie du Globe
2, rue de Buci
75 — Paris 6e

АУСТРАЛІЯ
C. B. D. Library and
Subscription Service,
Box 4886 G. P. O.
Sydney, N. S. W. 2000

New Era Bookshop at
531 George Street
Sydney 2000.

НОВАЯ ЗЕЛАНДЫЯ
Progressive Books,
14—16,
Darby, Str.,
Auckland C. J.

ГАЛАНДЫЯ
«Pegasus» Boekhandel
Leidsestraat 25
Amsterdam

Ster boek
Visserstraat 23
Groningen

АУСТРЫЯ
Globus
Vertrieb Ausländischer
Zeitschriften

A-1200 Wien
Höchstädtplatz 3
OSTERREICH

ФІНЛЯНДЫЯ
Akateeminen Kirjakauppa
Postilokero 128,
Helsinki 10

Kansankultuuri Oy
Simonkatu 8, Helsinki 10

Rautatiekirjakauppa Oy
Postilokero 248,
Helsinki 10

ВЕНЕСУЭЛА
Distribuidora Progreso
Apartado 14360
Caracas

ШВЕЦЫЯ
A.B.C.E. Fritzes Kungl.
Förobokhandel
Fredsgatan 2
Stockholm, 16

ІСЛАНДЫЯ
M.J.R.
Píngholtesstraeti, 27
Reykjavík

МЕКСІКА
Ediciones de Cultura
Popular S. A.
San Juan de Letran
No 37-713
Apartado postal No 2352
México D. F.

КАНАДА
Progress Books
71 Bathurst street.
3-rd Floor
Toronto, Ont.
Canada
M5V 2P6

ЦЭНТРАЛЬНЫ ДЗІЦЯЧЫ

У самым цэнтры беларускай сталіцы, на беразе Свіслачы, раскінуўся цудоўны парк. Гуляючы па яго дарожках, спыняючыся на маленькім гарбатым мосціку або падумаючыся па вузкім алеі, не можаш не захапляцца прыгажосцю беларускай прыроды. Умела выкарыстаныя элементы натуральнага ландшафту дазваляюць за кожным паваротам дарожкі адкрываць то маляўнічы пейзаж, то арыгінальную пабудову.

Парк быў створаны ў 1800 годзе і неўзабаве стаў адным з лепшых месца адпачынку. Назваў у яго за амаль двухвекавую гісторыю было даволі многа.

З 1936 года ў «парку для працоўных імя Максіма Горкага» былі ўстаноўлены атракцыёны, сталі праводзіцца вечары адпачынку. У 1960 годзе ўрад рэспублікі перадаў гэты цудоўны куток Мінска ў поўнае распараджэнне дзяцця. Для юных мінчан тут пабудавалі арэлі, каруселі, кола агляду. Можна пакатацца ў прыгожым вазку на маленькім чорным коніку — поні. Дарэчы, тут ёсць транспарт на любы густ: аўтамабіль або веласіпед, зімой фінскія санкі. Увесь гэты інвентар у парку даюць напрат.

Кошт білета на любы атракцыён — 5 капеек, гадзіна катання на дзіцячым аўтамабілі — 15 капеек. Уваход у парк бясплатны, як і ўсе астатнія мерапрыемствы для дзяцей.

Колькі ж наведвальнікаў бывае ў ім за дзень?

— У звычайныя дні — да 10 тысяч, — расказвае дырэктар Пётр Якіменка. — Лічба гэта значна ўзрастае ў выхадныя і святачныя дні, у час школьных канікул.

Парк імя Горкага — сапраўднае дзіцячае царства. І не толькі малышы тут бываюць. Старшакласнікі мінскіх школ таксама частыя госці. У планатарыі для іх праводзяцца ўрокі астраноміі, дзе вучні могуць назіраць нябесныя свяцілы, сістэмы, галактыкі.

Каля стадыёна — крыты каток са штучным льдом для заняткаў юных фігурыстаў і хакеістаў, тут рэгулярна праходзяць спаборніцтвы.

Вельмі ажыўлена і мнагалюдна бывае ў парку, калі праводзіцца традыцыйнае «Свята малюнка на асфальце», у якім прымаюць удзел дзеці ва ўзросце ад 3 да 12 гадоў. І вельмі сур'ёзнае журы, куды ўваходзяць члены Саюза мастакоў, у канцы вызначае пераможцаў. Вядома, жадаючых прыняць удзел у такім конкурсе заўсёды вельмі многа.

Адпачыўшы на свежым паветры, дзеці абавязкова заходзяць у «свае» кафэ, размешчаныя пад старымі дрэвамі. У «Алёнцы» і «Вясёлцы» для іх гатуюць ласункі. Бываць у гэтых кафэ дзецям падабаецца: адно з іх упрыгожылі — зрабілі вітражы, размалявалі сцены, крэслы і столікі — школьнікі з мастацкага гуртка. У другім ёсць «жывы куток», дзе пяюць канарэйкі і размаўляе папугай.

Б. ВАЛАДАРСКІ.

ДАСТАТКОВА
НІЧЫЁЙ

У Мінску праходзіць усеагульны турнір ватэрпалістаў. Гонар нашай рэспублікі абараняюць спартсмены Беларускага інстытута фізічнай культуры.

Мінчане ўдала пачалі турнір. У гульні са зборнай РСФСР нашы ватэрпалісты дамагліся перамогі з лікам 8:7. Такой жа напружанай была сустрэча студэнтаў з ленинградскай «Балтыкай». Толькі на апошніх хвілінах гульні беларускія ватэрпалісты закінулі рашаючы мяч у вароты саперніка — 10:9.

Цяпер пераможца турніра вызначыцца ў сустрэчы паміж мінчанамі і тбіліскім «Буравеснікам». Прычым беларускім спартсменам дастаткова нічыёй, каб заняць першае месца.

СПОРТ

РАСЦЕ ЗМЕНА

У адкрытым асабіста-намадным першынстве школьнікаў Грузіі на лёгкай атлетыцы прыняла ўдзел вялікая група юных спартсменаў Лівы, Латвіі, Эстоніі, Азербайджана, Арменіі і Беларусі.

Сярод пераможцаў было нямала прадстаўнікоў нашай рэспублікі. Так, Алена Сеглюк першынствавала ў кіданні камя і заняла трэцяе месца ў штуршку ядра, Маргарыта Рум — у сямібор'і. Яна ж на гэтых спаборніцтвах паказала кандыдацкі вынік на скачках у вышыню — 172 сантыметры. Валерый Ягадоўкін далей за ўсіх кінуў дыск. Сярод пераможцаў Гераніка Сіманава, Уладзімір Караткевіч і іншыя беларускія спартсмены.

НЕЎМІРУЧЫ ДОН КІХОТ

У сусветнай літаратуры ёсць шмат твораў, што на працягу стагоддзяў настаянна прыцягваюць да сябе ўвагу не толькі чытачоў, але і прадстаўнікоў розных творчых прафесій, якія спрабуюць «перакласці» кнігу на мову свайго мастацтва. Да ліку такіх твораў безумоўна належыць раман Мігеля дэ Сервантэса Сааведры «Хітрамудры ідалыга Дон Кіхот Ламанчскі».

Оперы, балеты (балет Л. Мінкуса пастаўлены ў Беларускім дзяржаўным тэатры оперы і балета), ілюстрацыі Г. Дарэ, А. Дам'е, П. Пікасо, Кукрынікаў — гэта толькі асноўныя вехі, якімі назірана неўміручасць рамана. Найбольшую ўвагу раман выклікае ў мастакоў, а сярод іх — у майстроў экслібрыса.

Можна з упэўненасцю сцвярджаць, што ў сусветнай літаратуры няма больш ніводнага персанажа, якому была б прысвечана такая колькасць кніжных знакаў, як Дон Кіхоту.

Сёлета споўнілася 375 гадоў з таго часу, як раман Сервантэса ўбачыў свет. У гонар гэтай падзеі Беларускі клуб аматараў экслібрыса сумесна з Фундаментальнай бібліятэкай імя Якуба Коласа АН БССР арганізаваў выстаўку экслібрысаў. На ёй экспануецца 230 графічных мініячур, на якіх уявобразны вобразы Дон Кіхота, Санча Панса і Дульсінеі Табаскай. Аўтарамі гэтых экслібрысаў з'яўляюцца 62 савецкія мастакі і 52 мастакі з 13 краін Заходняй Еўропы.

Асаблівую ўвагу на выстаўцы прыцягваюць серыі кніжных знакаў па матывах рамана, якія стварылі Л. Л. Надзь (Венгрыя), Л. Русек (Чэхаславакія), Э. Д. Ферэйра (Партугалія), Г. От і Г. Хуфэрт (ФРГ), П. Уніціс (СССР). Дарэчы, народны мастак Латвійскай ССР Петэрыс Уніціс, пачынаючы з 1962 года, стварыў 22 экслібрысы па матывах рамана Сервантэса.

Паказваюць на выстаўцы свае работы і беларускія мастакі Ю. Баранаў, Я. Красоўскі, М. Селянчук, Г. Ціхановіч, Я. Ціхановіч.

Міхась МІНКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: экслібрысы М. Ж. КОЛАМА (Іспанія);

Е. ЮХАНСОА (Эстонія); Ю. БАРАНАВА (Беларусь).

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1705